

Міністерство освіти і науки України
Полтавський державний аграрний університет

ФАКУЛЬТЕТ
ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ

ПДАУ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

VI Всеукраїнська науково-практична конференція.

присвячена 25-річчю заснування факультету обліку та фінансів ПДАУ
та пам'яті його першого декана д. е. н., професора Опрі А.Т.

(5 грудня 2023 р.)

м. Полтава 2023

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (5 грудня 2023 р.)*

УДК 33: 167.1

А 43

Рекомендовано до друку вченою Радою факультету обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету (протокол № 4 від 20.11.2023 р.).

Редакційна колегія:

- **Безкровний О.В.**, к. е. н., доцент, декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;
- **Дорогань-Писаренко Л. О.**, к. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;
- **Зоря О. П.**, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;
- **Перерва П. Г.**, д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;
- **Томілін О. О.**, д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;
- **Бражник Л. В.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;
- **Єгорова О. В.**, к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;
- **Кубецька О. М.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;
- **Остапенко Т. М.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;
- **Лега О. В.**, к. е. н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування Полтавського державного аграрного університету.

Актуальні питання сучасної економічної науки : збірник матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 25-річчю заснування факультету обліку та фінансів ПДАУ та пам'яті його першого декана д. е. н., професора Опрі А.Т., 5 грудня 2023 р. Полтава : ПДАУ, 2023. 416 с.

До збірника матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки» ввійшли результати міждисциплінарних теоретичних та прикладних досліджень актуальних проблем української економіки.

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не розділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

© Колектив авторів

© Полтавський державний аграрний університет

ФІНАНСУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ Ромаш Дарія.....	183
ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА: ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ Руденко Карина.....	186
СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ Сапожник Д. І.....	189
ВПЛИВ АВТОМАТИЗАЦІЇ НА МАЙБУТНЄ ПРАЦІ Сиротенко Андрій	192
АНАЛІЗ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ Слепцова Наталія.....	194
МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ТОРГОВЕЛЬНИХ МЕРЕЖ Талаш Дарина	196
МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ Тарасенко Катерина.....	199
ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЮ КОМПАНІЇ Тарасенко Катерина.....	201
МАСШТАБИ ТА НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ Татарець Карина.....	203
ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ФУНКЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ (В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ) Улько Єлизавета.....	205
ОБСЛУГОВУЮЧА КООПЕРАЦІЯ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ УКРАЇНИ Хорішко Андрій.....	207
МІЖНАРОДНА СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ Циганков Микита	209
ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: СПОСОБИ ВИМІРЮВАННЯ В УКРАЇНІ Чеботарь Аліна.....	211

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА: СПОСОБИ ВИМІРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Чеботарь Аліна

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

Науковий керівник: Дорошенко Андрій, к. е. н., доцент

Тіньова економіка існує в кожній країні світу і, залежно від її масштабів, спричиняє низку різних проблем – від ухилення від сплати податків до руйнівних процесів в економічній системі. З цієї причини було розроблено низку методів вимірювання, заснованих на різних економічних даних.

В Індексі сприйняття корупції (СРІ) за 2022 рік Україна набрала 33 бали зі 100 можливих. Показник України зріс на один бал, що дозволило їй посісти 116 місце зі 180 країн у СРІ. Алжир, Ангола, Сальвадор, Монголія, Філіппіни та Замбія мають таку ж кількість балів. На один пункт вище знаходяться Боснія і Герцеговина, Гамбія, Індонезія, Малаві, Непал, Сьєрра-Леоне і Філіппіни, у яких по 34 бали. І на один бал менше, ніж в Україні, – у Домініканської Республіки, Кенії та Нігеру [1].

Тіньова економіка, як одна із головних проблем сучасного світу, має неабияке відношення до України та її прагнень вступити в Європейський Союз. Це поняття стає все актуальнішим у контексті змін українського суспільства та економіки, а також зростаючої необхідності вирішити цю проблему для досягнення європейських стандартів та норм. Проте для досягнення цієї мети необхідно стати країною з сильною та конкурентоспроможною економікою, що дотримується цих стандартів у всіх аспектах. Однак рівень тіньової економіки в Україні ускладнює шлях до ЄС.

Аналіз масштабів тінізації економіки – складне завдання, що потребує застосування безлічі різних методів. Це пов'язано з тим, що тіньова економіка має прихований характер і проявляється по-різному залежно від сфери її діяльності. Сучасні економісти розробили низку способів вимірювання цього явища, які можна розділити на дві основні групи: способи, що використовуються на мікрорівні, і способи, що використовуються на макрорівні [2].

Оскільки існує багато методів оцінки обсягів тіньової економіки, уряд кожної країни визначає свій власний метод розрахунку обсягів сектору тіньової економіки. Слід зазначити, що на сьогодні в Україні офіційно використовується методика оцінки рівня тіньової економіки, розроблена Міністерством економіки. Дана методика подібна до способів розрахунку рівня тіньової економіки, що використовується міжнародними організаціями [2]. Про рівень тіньової економіки за методами Мінекономіки у 2021 році, наразі найактуальніші дані, ми можемо дізнатися, якщо розглянемо діаграму (рис. 1).

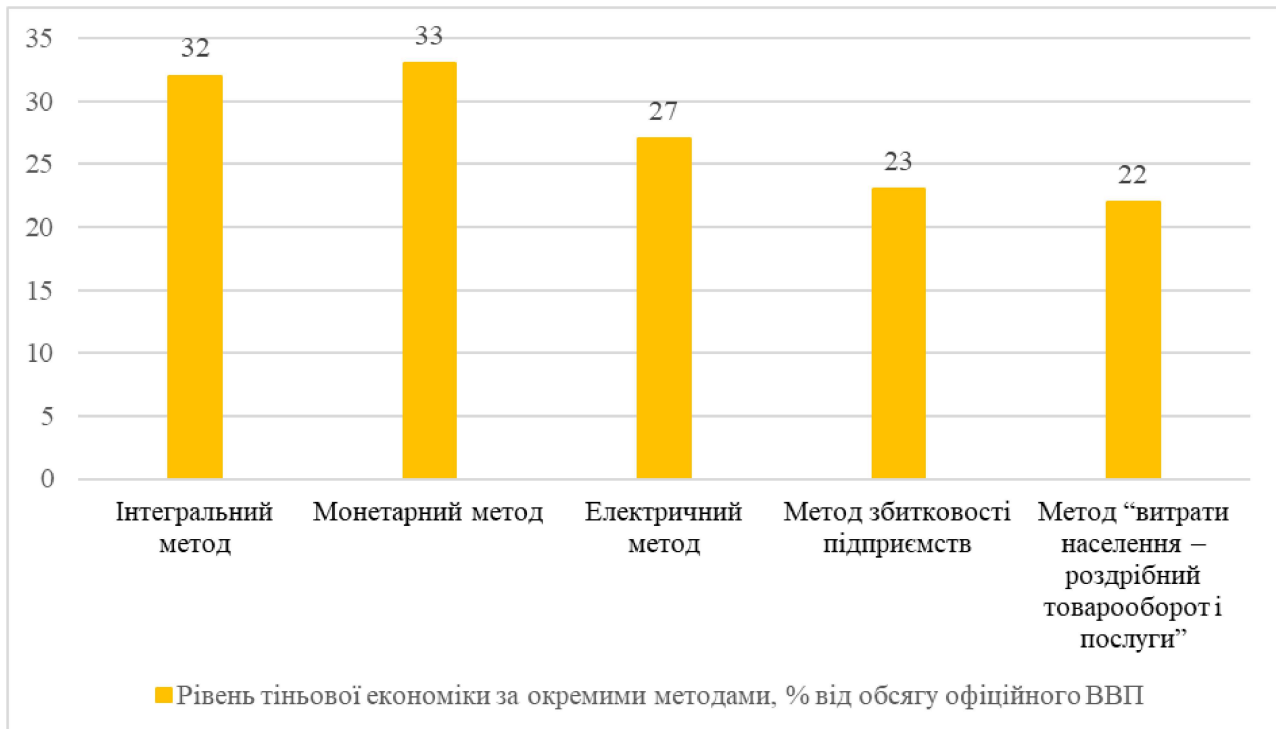

Рис. 1. Рівень тіньової економіки України за окремими методами у 2021 р.*
*побудовано автором на підставі [3]

Використовуючи цю методику, розглянемо більш детально кожен з методів, що використовуються для визначення рівня тіньової економіки по відношенню до офіційного ВВП. Слід зазначити, що ці методи характеризуються принципово різними підходами до визначення рівня тіньової економіки, що може призвести до абсолютно різних показників [4].

Інтегральний метод полягає у тому, що кінцевий результат кожного методу зводиться до єдиного інтегрального коефіцієнта тінізації економіки.

Монетарний метод визначає зміну співвідношення готівки до банківських депозитів у звітному періоді порівняно з базовим. Він передбачає, що коли суб'єкти господарювання здійснюють незареєстровану економічну діяльність, попит на готівку, яка обертається поза банками, зростає, оскільки розрахунки за товари, роботи та послуги здійснюються готівкою, а також швидкість обігу готівки однакова в офіційній та тіньовій економіці [2].

Електричний метод порівнює зростання внутрішнього споживання електроенергії зі зростанням ВВП, виходячи зі споживання електроенергії домогосподарствами та промисловістю. Припускається, що зростання внутрішнього споживання електроенергії повинно збігатися зі зростанням реального ВВП. Якщо темпи зростання внутрішнього споживання електроенергії перевищують темпи зростання ВВП, вважається, що електроенергія використовується для виробництва в тіньовій економіці.

Метод збитковості підприємств базується на звітності бізнес-одиниць, що працюють в Україні [4]. При використанні цього методу робиться наступне припущення: всі збиткові підприємства насправді є прибутковими згідно з

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (5 грудня 2023 р.)

офіційною статистикою, що вважається завищеною оцінкою тіньової економіки. Рентабельність збиткових підприємств дорівнює рентабельності прибуткових підприємств у періоді, що аналізується [2].

Метод «витрати населення – роздрібний товарооборот» ґрунтується на визначенні перевищення споживчих витрат на товари над загальним обсягом продажу товарів населенню всіма суб'єктами легального сектору економіки [2]. Наразі значна частина населення перейшла на замовлення товарів і послуг через Інтернет. Оскільки такі продажі не фіксуються статистичними органами, цілком ймовірно, що цифра 22 % не відповідає дійсності, а канали тінізації реорганізуються в нові форми.

Отже, аналіз основних методів вимірювання обсягів тіньової економічної діяльності показує, що жоден з них на даний момент не охоплює всі інституційні сектори національної економіки, що робить оцінку масштабів тіньових процесів умовною. Тому вдосконалення способів оцінки обсягів тіньової економіки є вкрай важливим для визначення більш точного рівня тінізації економіки та прийняття ефективних рішень щодо її мінімізації. Інтегральний показник тіньової економіки визначався на основі чотирьох методів і склад 32 % у 2021 році. За даними Кельнського інституту економічних досліджень, цей показник у 4,3 рази вищий, ніж у США, і в 1,2 рази вищий, ніж у Польщі за той самий рік [5]. Це підтверджує важливість даного показника і неможливість прозорого розподілу національного доходу в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Індекс сприйняття корупції у світі - 2022. [Електронний ресурс]. URL : <https://cpi.ti-ukraine.org/> (дата звернення: 05.11.2023).
2. Хом'як К. Методика дослідження рівня тіньової економіки та аналіз її масштабів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 12. С. 170–172. [Електронний ресурс]. URL : <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/37> (дата звернення: 05.11.2023).
3. Тенденції тіньової економіки. *Міністерство економіки України*. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendantsiiTinovoїEkonomiki> (дата звернення: 05.11.2023).
4. Шепель Т., Костьов'ят Г. Тіньова економіка як загроза економічній безпеці України: методи вимірювання та оцінка масштабів. *Інноваційна економіка*. 2021. № 88. С. 23–26. URL: <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/viewFile/814/890> (дата звернення: 05.11.2023).
5. Мошенець О. Розвиток економіки: освіта проти «тіні». *LB.ua*. [Електронний ресурс]. URL : https://lb.ua/blog/olena_moshenets/523843_rozvitok_ekonomiki_osvita_proti.html (дата звернення 05.11.2023).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (5 грудня 2023 р.)*

**Актуальні питання сучасної економічної науки:
матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної
конференції (м. Полтава, ПДАУ, 5 грудня 2023 р.)**

Підп. до друку 20.11.2023. Формат 60x90^{1/16}.
Ум. друк. арк. 23,3.
Гарнітура Times New Roman Суг.